

Dachau

Zaporniška številka 30 196

Oskar Preisinger, koncentracijsko taborišče Dachau,
24. 5. 1942 do 3. 6. 1945

Davo Preisinger, Spomini na mojega očeta

**Kdor se ne spominja preteklosti, je
obsojen na to, da jo bo še enkrat doživel.
(Santayana)**

Oskar Preisinger, rojen 28. 3. 1911 v Trstu, je živel z družino v Stražišču pri Kranju. Boju proti okupatorju se je priključil že leta 1941. Kot pismonoša za vasi Bitnje in Žabnica je pogosto prenašal skrivna partizanska obvestila in skrbel za kurirsko povezavo med Stražiščem in partizani okrog Mohorja.

Januarja 1942 ga je vodja odbora za Stražišče Ivan Urbanc zadolžil za varno skrivališče štirih ranjencev iz dražgoške bitke. Kasneje pa je Urbanc Preisingerja, skupaj z lastnim bratom Marjanom Urbancem in še nekaterimi drugimi, izdal gestapu. Očeta so aretirali med raznašanjem pošte nekje v Bitnjah. Prepeljali so ga v škofjeloške zapore in od tam v begunjske zapore, kjer sva ga z mamom obiskala. Dogodka se spominjam le medlo. Pešočila sva iz Stražišča v Begunje in prespala na Rodinah pri mamini sestri Johani. Oče je bil iz Begunj kmalu odpeljan v Celovec in od tam v Dachau, kjer je postal sojetnik z Marjanom Urbancem in s tisoči drugih trpinov.

Ravnanje zaporniških oblasti je bilo zverinsko, trpljenje taboriščnikov pa neopisljivo. Oče je bil spomladi leta 1943 kot pekovski pomočnik premeščen v taboriščno pekarno. Zvečer, po delu, je pod obleko pretihotapil kak hlebec kruha in ga razdelil med sojetnike. Med zaporniki je bila organizirana tako imenovana Rdeča pomoč, eden od organizatorjev je bil Franc Oman Ceta. Z očetom sta se poznala še od doma in si zaupala. Ceta je Oskarju naročil, naj prinaša čim več kruha, ki so ga razdeljevali oslabeлим in tistim, ki od doma niso dobivali paketov. Pošiljanje paketov v taborišče so Nemci dovolili v letu 1943 zaradi splošnega pomanjkanja in hude potrebe po delovni sili. Taboriščniki, zastonjska in nečloveško izkoriščana delovna sila, so zaradi pomanjkanja hrane množično umirali, zato so nacisti s paketi od doma vsaj nekoliko omilili izgube. Vendar mnogi zaporniki, predvsem Istrani in Dalmatinci, niso imeli stika z domačimi. Nekega večera so pred vhodom v taborišče stražarji pregledali vse vračajoče se iz pekarnice. Pri Oskarju so odkrili tri hlebce kruha, po

kakšen hlebec so imeli tudi drugi. Po zasliševanju s pretepanjem so vse obsodili na 25 udarcev z bikovko. Oče si je hotel prikrajšati muke in je pod tanke zaporniške hlače podstavil karton. Esesovec je že po nekaj udarcih odkril prevaro. Takoj so ga slekli in mu podvojili kazen na 50 udarcev. Bolečine, ki jih je preživljal, so nepredstavljive. Razbičana koža in scefreno živo meso se dolgo niso zacelili, toda oče je preživel in se po vojni vrnil domov.

Kasneje nam je včasih pripovedoval, da so preživeli samo ljudje z močno voljo, ki nikoli niso obupali. Ko je kdo ob misli, da nikoli ne bo prišel iz taborišča, »scagal«, je v dveh, treh mesecih tudi umrl.

Oče, ki je bil zelo dober človek in vedre narave, je o grozotah koncentracijskega taborišča redkokdaj spregovoril. Ko so po vojni v Ljubljani potekali dachavski procesi proti nekdanjim zapornikom, ga je obiskal dahavski sotrpin Stane Šinkovec iz Kranja. Stal sem tedaj med vrati in vlekel na uho. Stane je, še preden se je vsedel, vprašal: »Oskar, kaj misliš, ali so res sodelovali z gestapovci?« Oče mu je odgovoril: »To ni mogoče, saj smo se dobro poznali!« Ko je opazil mojo glavo med vrati, me je precej odposlal po delu. Pred odhodom sta si segla v roke, vendar potrnosti nista mogla prikriti. Zelo mučni so morali biti ti procesi po tolikih prestanih mukah v taborišču. Tega si res nihče ni zaslužil.

**Tam, kjer sežigajo knjige,
sežigajo nazadnje tudi ljudi.
(Heinrich Heine, 1820)**

Mesto Dachau leži približno 16 kilometrov severovzhodno od Münchna. Taboriščne barake so zgradili na prostoru nekdanje smodnišnice, ki so jo morali Nemci zapreti po versajski pogodbi konec prve svetovne vojne. Taborišče je obdajalo redko posejano, močvirnato in z gozdovi poraščeno območje. Eugen Romer je zapisal, da se je življenje tega okoliša tisočletja izogibalo, ker je tam prežala smrt.

Hitler je 22. 3. 1933 odprl taborišča najprej za nemške ujetnike, za komuniste, protinacistične in Jude. Po ukazu predsednika države je za zaščito naroda in države lahko osumljenca ovadil kdor koli. Praviloma je sledila aretacija in nato koncentracijsko tabori-

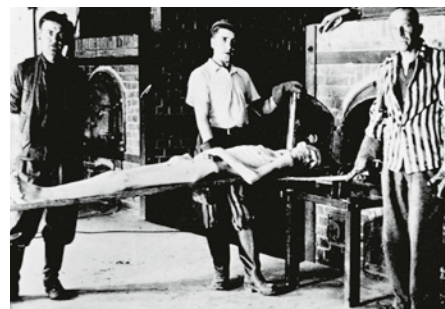
Dachau

šče. Obsodb ni bilo. V kratkem so bogato obrodili sadovi zla. Napočil je čas osebnih maščevanj, sovrastva in obračunavanja. Na tisoče števil so v koncentracijskih taboriščih dodelili najprej nemškim državljanom. Sledili so jim milijoni z vse Evrope. Po ocenah najnovejših raziskav je bilo med drugo svetovno vojno odprtih okoli 48 000 koncentracijskih taborišč.

Dahavska zgodba Oskarja Preisingerja je opisana na strani 237 v zborniku Dachau, ki je leta 1981 izšel pri založbi Borec v Ljubljani, urednik Vekoslav Mlekuž.

V Nemčiji je Hitlerjeva nacionalsocialistična stranka že takoj po prihodu na oblast leta 1933 začela načrtovati in graditi koncentracijska taborišča. Vanje so sprva zapirali politične nasprotnike in tiste, ki so jih označili za družbi škodljive. Zapornike so prevzgjajali s prisilnim delom, vcepljali so jim strah in spoštovanje do novega nacističnega reda. Dachau je bilo prvo nacistično koncentracijsko taborišče in edino, ki je delovalo nepretrgoma vse do konca druge svetovne vojne. Bilo je delovno taborišče, z napisom *Arbeit macht frei* nad vhodom. Tu so zaporniki umirali zaradi težaškega dela, izčrpanosti, lakote, epidemij, nasilja in mučenja. Obsežen kompleks s 34 velikimi zaporniškim barakami je veljal za vzor delovanja in urejenosti. Bil je tudi učni center za urjenje pripadnikov SS, ki so nato prevzemali vodenje ter izvajanje politike terorja in uničevanja v novoustanovljenih taboriščih.

Z začetkom vojne so nacisti ustanavljali tudi posebna uničevalna taborišča, zlasti na zasedenih ozemljih na vzhodu. Bila so namenjena množičnemu fizičnemu uničenju Judov in pripadnikov drugih, »manjvrednih ras«, ki so jih v velikih transportih dovažali z vseh okupiranih ozemelj. V teh »tovarnah smrti«, kot so bili Auschwitz, Belzec, Sobibor, Treblinka, Terezin, Majdanek, Birkenau, Mathausen, Ravensbrück in mnoge druge, so v plinskih celicah, ob suženjskem delu, medicinskih poskusih in stalnem terorju dnevno umrli tisoči, predvsem Judje.

Koncentracijsko taborišče Dachau

Oskar Preisinger z nekdanjimi sotrpini na obisku Dachaua po dvajsetih letih

Vitrina meseca Gorenjskega muzeja Kranj

April 2013: Zaporniška številka 30 196: dahavski zapornik Oskar Preisinger
Besedilo, fotografije in predmeti: Davo Preisinger in družinski arhiv družine Preisinger

Spremnio besedilo: Monika Rogelj

Izbor in organizacija: Verena Perko, Monika Rogelj

Jezikovni pregled: Judita Babnik

Tisk: Tiskarna Jagraf d. o. o.

Izdal: Gorenjski muzej Kranj, zanj Marija Ogrin, direktorica

E-naslov: info@gorenjski-muzej.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Predmeti, ki jih je Oskar Preisinger prinesel iz taborišča Dachau